

7. Sınıf

Sosyal Bilgiler

Birlikte Yaşamak · Evimiz Dünya

1. Dönem 1. Ortak Yazılı · Genel Tekrar

Talim Noktası
5 · 6 · 7. SINIF DERS KİTAPLARI

1. ÖĞRENME ALANI

Birlikte Yaşamak

Gruplarda iletişim, özel gereksinimli bireylerin fırsat eşitliği ve millî meselelerde toplumumuzun tutumu

Bu temada neler var?

1 Gruplarda ve Sosyal Hayatta Etkili İletişim 2
2 Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fırsat Eşitliği 8
3 Millî Meseleler ve Türk Toplumu 12

Gece uzaydan bakıldığında İstanbul, Boğaz'ın iki yakasına dökülmüş bir ışık denizine benzer. O ışıkların her biri bir ev, bir okul, bir hastane ya da bir iş yeridir. Milyonlarca insanın aynı şehirde, aynı ülkede bir arada yaşayabilmesi kendiliğinden olmaz. İnsanların birbirini anlaması, kimsenin geride bırakılmaması ve zor günlerde omuz omuza vermesi gerekir. Bu öğrenme alanında birlikte yaşamayı bu üç açıdan inceleyeceksiniz.

Anahtar kavramlar

iletişim · etkili iletişim · kitle iletişim · grup · sosyal hayat · özel gereksinim · fırsat eşitliği · millî mesele · toplum · tutum · davranış

1 Gruplarda ve Sosyal Hayatta Etkili İletişim

İletişim nedir?

Gün boyunca sayısız mesaj gönderir ve alırız. Sabah ailemizle kahvaltıda konuşur, okul yolunda trafik ışığına bakar, derste öğretmenimizin anlattıklarını dinler, akşam bir arkadaşımıza mesaj yazarız. Bunların hepsi birer **iletişim** örneğidir.

Tanım İletişim

Duygu, düşünce, bilgi ve deneyimlerin sözlü, yazılı ya da sözsüz yollarla iki ya da daha fazla kişi arasında karşılıklı olarak paylaşılmasına iletişim denir. Bu süreçte aktarılan anlamlı içeriğe ileti (mesaj) adı verilir.

İletişim tek yönlü bir aktarma değildir; karşılıklı bir süreçtir. Mesajı gönderen kişi onu bir dile ya da işarete döker, bir araçla iletir. Alıcı mesajı kendi bilgisi ve duygusuyla yorumlar, sonra bir **geri bildirim** verir. Geri bildirim, mesajın doğru anlaşılıp anlaşılmadığını gösterir. Bu yüzden iyi bir iletişimde soru sormak ve anladığını söylemek önemlidir.

İletişim süreci

Şema temsilîdir.

İletişimin yolları

İletişim yalnız kelimelerle kurulmaz. Bir bakış, bir gülümseme, el sallamak ya da yüzümüzü buruşturmak da mesaj taşır. İletişim, kullanılan yola göre üç biçimde gerçekleşir.

SÖZLÜ İLETİŞİM

Konuşarak kurulan iletişimdir. Yüz yüze sohbet, telefon görüşmesi, sınıfta söz alıp görüş bildirmek bu türdendir. **Ses tonu** ve **vurgu** mesajın anlamını değiştirebilir.

YAZILI İLETİŞİM

Yazı aracılığıyla kurulan iletişimdir. Mektup, dilekçe, ödev, okul panosundaki duyuru ve dijital mesajlar bu türdendir. Yazı kalıcıdır; bu yüzden **açık ve özenli** olmalıdır.

SÖZSÜZ İLETİŞİM

Beden dili, jest, mimik, bakış, duruş ve işaretlerle kurulan iletişimdir. Trafik işaretleri ve **işaret dili** de bu gruptadır. Sözsüz mesajlar çoğu zaman sözlerden daha güçlüdür.

Tanım Jest ve mimik

El, kol ve baş hareketleriyle verilen mesajlara jest; yüz kaslarının hareketiyle oluşan ifadelere mimik denir. Kaşları kaldırmak bir mimik, başı onaylar gibi sallamak bir jesttir.

Kitle iletişim araçları

Bir öğretmenin sınıfa seslenmesi birkaç düzine kişiye ulaşır. Oysa bir televizyon yayını ya da bir haber sitesi aynı anda milyonlarca kişiye ulaşabilir. Çok sayıda insana aynı anda mesaj ulaştıran araçlara **kitle iletişim araçları** denir. Gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon, genel ağ ve sosyal medya bu araçlardandır.

Türkiye'de radyo yayınları 1927'de İstanbul'da başladı. 1938'de Ankara Radyosu'nun güçlü vericisi devreye girince yayınlar ülkenin uzak köşelerine kadar ulaştı. Bugün ise elimizdeki telefonla saniyeler içinde dünyanın öbür ucundaki bir habere ulaşabiliyoruz.

Kitle iletişiminin dönüm noktaları

Şerit ölçeksizdir.

Araç	Güçlü yönü	Dikkat edilmesi gereken
Gazete ve dergi	Bilgi kalıcıdır, yeniden okunabilir	Haberin tarihi ve kaynağı kontrol edilmeli
Radyo	Okuma bilmeyen ya da yolda olan kişiye de ulaşır	Yalnız sese dayanır, görüntü yoktur
Televizyon	Ses ve görüntüyü birlikte sunar	Seçilen görüntüler olayın tamamını göstermeyebilir
Genel ağ ve sosyal medya	Hızlıdır, herkes içerik üretebilir	Doğrulanmamış bilgi çok hızlı yayılabilir

Tuzağa düşme!

Paylaşmadan önce düşünün

Sosyal medyada gördüğünüz her bilgi doğru değildir. Bir haberi paylaşmadan önce **kim yazmış, ne zaman yazılmış, başka güvenilir kaynaklarda da var mı** diye sorunuz. Doğrulanmamış bilgiyi paylaşmak, farkında olmadan yanlış bilginin yayılmasına katkı vermek demektir.

Etkili iletişim

İki kişi aynı dili konuşsa da her zaman anlaşamayabilir. Kimi konuşmalar sorunları çözer, kimi konuşmalar ise küçük bir anlaşmazlığı büyütür. Aradaki fark, **etkili iletişim** becerilerinde saklıdır.

Tanım Etkili iletişim

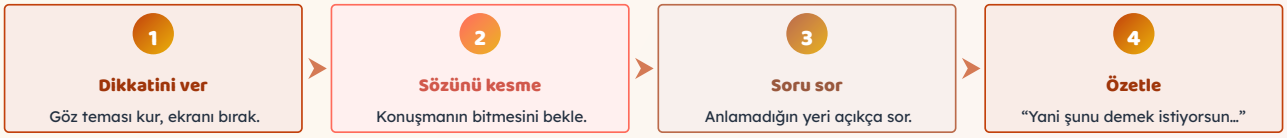
Kişinin duygu ve düşüncelerini açık, saygılı ve anlaşılır biçimde ifade ettiği; karşısındakini de dikkatle dinleyip anlamaya çalıştığı iletişime etkili iletişim denir.

Etkili iletişim kuran kişi şu becerileri kullanır:

- **Etkin dinleme:** Konuşanın sözünü kesmeden, göz teması kurarak dinlemek; anlamadığı yeri sormak ve duyduğunu kendi cümleleriyle özetlemek.
- **Empati:** Kendini karşısındakinin yerine koyarak olaya onun gözünden bakmak, onun duygularını anlamaya çalışmak.
- **Ben dili:** Bir davranıştan rahatsız olduğunda kişiyi suçlamadan, davranışın kendisinde yarattığı duyguyu anlatmak.
- **Uyumlu beden dili:** Sözlerle jest ve mimiklerin aynı mesajı vermesi. Gülümseyerek "Kızgınım." demek karşıdakini şaşırtır.
- **Farklılıklara saygı:** Başkalarının farklı düşünebileceğini kabul etmek; görüşü eleştirirken kişiyi aşağılamamak.
- **Açıklık:** Mesajı kısa, anlaşılır ve uygun bir zamanda iletmek.

Etkin dinlemenin adımları

Şema temsilîdir.

Ben dili ve sen dili

Bir proje grubunda Deniz, kendisine düşen bölümü teslim tarihine yetiştirmedi. Grup arkadaşı Melis iki farklı cümle kurabilir:

- "Sen hep böylesin, sorumsuzsun! Yüzünden hepimiz kötü not alacağız."
- "Bölüm bugün gelmeyince endişelendim. Sunumu yetiştirememekten korkuyorum. Yarına kadar bitirebilir misin?"

İlk cümle kişiyi hedef alır, suçlar ve genelleme yapar. Buna **sen dili** denir. İkinci cümle ise davranışı, bu davranışın yarattığı duyguyu ve bir isteği dile getirir. Bu, **ben dili**dir. Sen dili karşıdakini savunmaya iter; ben dili ise çözüme kapı aralar.

Sen dili ve ben dili

Örnek cümleler kurgusaldır.

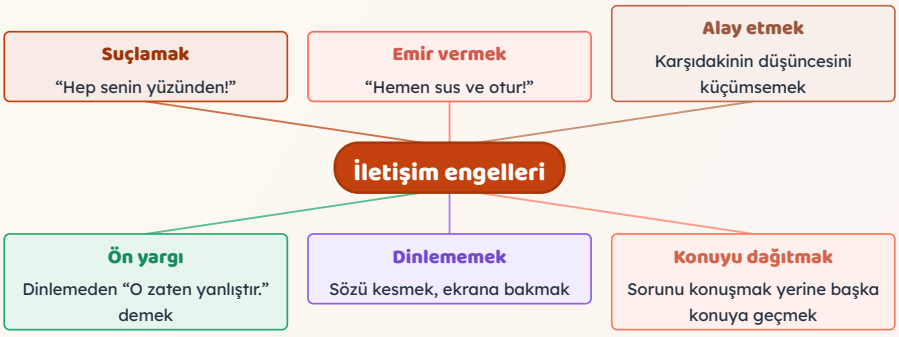
	Sen dili	Ben dili
Odak	Kişiyi hedef alır, suçlar.	Davranışı ve onun yarattığı duyguyu anlatır.
Kalıp	"Sen hep...", "Sen asla...", "Senin yüzünden..."	"...olunca ... hissediyorum. ... ister misin?"
Örnek	"Sen çok sorumsuzsun!"	"Bölüm gelmeyince endişelendim. Yarına bitirebilir misin?"
Etkisi	Karşıdaki kişi kendini savunur, tartışma büyür.	Karşıdaki kişi durumu anlar, çözüm aranır.

İletişimi zorlaştıran engeller

Bazı davranışlar mesajın yerine ulaşmasını engeller ya da ilişkiyi zedeler. Bu davranışlara **iletişim engelleri** denir.

İletişim engelleri

Şema temsilîdir.

Dijital ortamlar iletişime hız kazandırdı ama yeni engeller de getirdi. Yazışmada ses tonu ve yüz ifadesi görünmez; şaka sanılan bir cümle kırıcı algılanabilir. Tamamı büyük harfle yazmak bağırmak gibi algılanır. Ekranla meşgulken yanımızdakini dinlememiz de yüz yüze iletişimi zayıflatır. Kimliğini

gizleyerek başkalarını aşağılamak, alay etmek ya da tehdit etmek ise **siber zorbalıktır**. Bu durumda mesajları silmeden saklamak ve hemen güvendiğimiz bir yetişkine haber vermek gerekir.

Tuzağa düşme!

Ekran arkasında da aynı kurallar geçerli

Yüz yüze söylemeyeceğiniz bir sözü mesajla da yazmayınız. Bir arkadaşınızın fotoğrafını ya da mesajını onun izni olmadan paylaşmayınız. Dijital ortamda yazılanlar silinse bile başkaları tarafından kaydedilmiş olabilir.

Gruplarda iletişim ve uzlaşma

Aile, sınıf, takım, kulüp, mahalle… Hepimiz birçok grubun üyesiyiz. Grubun amacına ulaşması, üyelerin birbirini anlamasına bağlıdır. Grup içinde fikir ayrılığı olması doğaldır; önemli olan bu ayrılığın kavgaya değil çözüme dönüşmesidir. Farklı görüşteki tarafların karşılıklı konuşarak herkesin kabul edebileceği ortak bir noktada buluşmasına **uzlaşma** denir.

Uzlaşmanın adımları

Şema temsilîdir.

1	2	3	4	5
Sakinleş	**Dinle**	**Tanımla**	**Seçenek üret**	**Uygula**
Öfkeliyken karar verme.	Her taraf sözünü bitirsin.	Sorun tam olarak ne?	Herkesin işine yarayan yollar ara.	Ortak kararı birlikte uygula.

Atalarımız "**İki dinle, bir söyle.**" diyerek dinlemenin konuşmaktan önce geldiğini vurgulamıştır. Yunus Emre de sözün gücünü "Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı" dizesiyle anlatır. Doğru zamanda söylenen yerinde bir söz bir kavgayı bitirebilir; kırıcı bir söz ise küçük bir anlaşmazlığı büyütebilir.

Etkili iletişim neden önemlidir?

Etkili iletişim yalnız arkadaşlıkları değil toplumun bütününü etkiler. Ailede sorunların konuşularak çözülmesini, okulda grup çalışmalarının verimli geçmesini, iş yerinde ekiplerin uyum içinde çalışmasını sağlar. Mahallede, apartmanda ya da bir afet sonrasında insanların hızla bir araya gelip görev paylaşabilmesi de etkili iletişime bağlıdır. Karşılıklı saygıya dayanan, sorunları şiddete başvurmadan konuşarak çözen bu yaklaşıma **barışçıl iletişim** denir.

Notlarım

Yazılı Köşesi

Soru: Aşağıda bir futbol takımının antrenmanından iki konuşma verilmiştir.

- Antrenör, Kaan'a: "Pas vermeyi bilmiyorsun, bencilce oynuyorsun!"
- Antrenör, Yusuf'a: "Son iki atakta topu tek başına sürdüğünde arkadaşların boşta kaldı ve gol fırsatı kaçtı. Bir sonraki atakta pas seçeneğini de düşünmeni istiyorum."

a) Hangi konuşmada sen dili, hangisinde ben dili kullanılmıştır? (4 puan) b) Kaan'ın bu konuşma karşısında nasıl hissedebileceğini empati kurarak yazınız. (3 puan) c) Antrenörün Kaan'a söylediği cümleyi ben diliyle yeniden yazınız. (3 puan)

Çözüm: a) Kaan'a söylenen cümle sen dilidir: kişiyi suçlar ve genelleme yapar. Yusuf'a söylenen cümle ben dilidir: davranışı, sonucunu ve isteği anlatır. b) Örnek: Kaan kırılmış, haksızlığa uğramış ya da utanmış hissedebilir; antrenmana isteksiz devam edebilir. c) Örnek: "Topu uzun süre sürdüğünde arkadaşlarının boşa koştuğunu görüyorum. Bir dahaki atakta boştaki arkadaşına pas vermeni istiyorum." **Puanlama:** a şıkkında her eşleştirme 2 puan; c şıkkında suçlama ve genelleme içermeyen, davranış ve istek bildiren cümleye tam puan verilir.

KISACA HATIRLAYALIM

- **İletişim**, duygu, düşünce ve bilgilerin karşılıklı paylaşılmasıdır; sözlü, yazılı ve sözsüz yollarla kurulur.
- **Geri bildirim**, mesajın doğru anlaşılıp anlaşılmadığını gösterir.
- **Kitle iletişim araçları** aynı anda çok sayıda kişiye ulaşır; bilgiyi paylaşmadan önce kaynağı sorgulanmalıdır.
- **Etkili iletişimin** temelinde etkin dinleme, empati, ben dili, uyumlu beden dili ve farklılıklara saygı vardır.
- **Sen dili** suçlar; **ben dili** davranışı, duyguyu ve isteği anlatır.
- Gruplarda anlaşmazlıklar **uzlaşma** ile çözülür; etkili iletişim grubun ve toplumun huzurunu güçlendirir.

Kavram haritası: Etkili iletişim

Notlarım

2 Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fırsat Eşitliği

Haklarımız ve eşitlik

İnsan, yalnızca insan olduğu için bazı haklara sahiptir: yaşama hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü bunlardan bazılarıdır. Bu haklar doğuştan gelir, başkasına devredilemez ve vazgeçilemez. Bunlara **temel hak ve özgürlükler** denir.

İnsanlar yaşları, görünüşleri, yetenekleri, aileleri ve yaşadıkları yer bakımından birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar, haklardan yararlanma konusunda kimseyi geride bırakmamalıdır. Eşitlik ilkesi, kanun önünde herkesin aynı değere sahip olduğunu anlatır.

Özel gereksinimli bireyler

Tanım Özel gereksinimli birey

Fiziksel, zihinsel, duygusal ya da gelişimsel özellikleri nedeniyle yaşıtlarından farklı ihtiyaçları olan; günlük hayatını bağımsız sürdürebilmek ve topluma tam katılabilmek için ek destek, düzenleme ya da eğitime ihtiyaç duyan kişiye özel gereksinimli birey denir.

Görme, işitme ve bedensel yetersizliği olan bireyler, dil ve konuşma güçlüğü yaşayanlar, öğrenme güçlüğü ya da dikkat eksikliği olanlar bu tanımın içindedir. Özel yetenekli öğrenciler de farklı bir eğitim ihtiyacı duydukları için bu kapsamda değerlendirilir. Özel gereksinim doğuştan olabileceği gibi bir hastalık, kaza ya da yaşlılık nedeniyle sonradan da ortaya çıkabilir. Bu yüzden konu yalnız "başkalarını" değil, hayatının bir döneminde hepimizi ilgilendirebilir.

Tuzağa düşme!

Önce birey, sonra özellik

Bir kişiyi yalnız gereksinimiyle tanımlamayınız. "Sakat çocuk" yerine "tekerlekli sandalye kullanan öğrenci" demek, onu önce bir birey olarak gördüğümüzü gösterir. Her birinin kendine özgü hayalleri, yetenekleri, güçlü yönleri ve fikirleri vardır.

Eşitlik mi, fırsat eşitliği mi?

Yüzme yarışında tüm sporcular aynı anda suya atlar. Ancak bir sporcunun bir kolu yoksa ya da görme yetersizliği varsa yarışı aynı koşullarda sürdürebilmesi için farklı kurallar ve destekler gerekir. Para yüzmede sporcular yetersizlik düzeylerine göre sınıflara ayrılır. Görme yetersizliği olan yüzücülere havuz kenarındaki bir görevli, duvara yaklaştıklarında sopanın ucundaki yumuşak topla dokunarak haber verir. Bu düzenleme kimseye ayrıcalık tanımaz; herkesin **eşit şansla** yarışmasını sağlar.

Tanım Fırsat eşitliği

Doğduğu yer, cinsiyeti, ailesinin ekonomik durumu ya da sahip olduğu özellikler ne olursa olsun her bireyin eğitim, sağlık, çalışma ve sosyal hayattaki imkânlardan eşit şekilde yararlanabilmesine fırsat eşitliği denir.

Erişilebilir bir çevre

Özel gereksinimli bireylerin karşılaştığı güçlüklerin önemli bir kısmı onların özelliklerinden değil, çevrenin onlara göre düzenlenmemesinden kaynaklanır. Basamaklı bir kapı, tekerlekli sandalye kullanan biri için engeldir; rampalı bir kapı ise herkes için geçilebilir bir yoldur. Bir mekânın ya da hizmetin herkes tarafından kolayca ve güvenle kullanılabilmesine **erişilebilirlik** denir.

HİSSEDİLEBİLİR YÜZEY

Kaldırımlardaki kabartmalı taşlardır. **Çizgili** taşlar yön gösterir, **noktalı** taşlar "dur, dikkat" anlamına gelir. Görme yetersizliği olan kişi bastonuyla ve ayağıyla bu yolu izler.

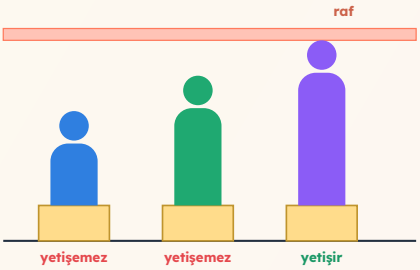
KABARTMA YAZI

Fransız Louis Braille'in 19. yüzyılda geliştirdiği alfabede her harf, **altı noktalı** bir hücrede kabartılan noktalarla gösterilir. Asansör düğmelerinde ve ilaç kutularında görülür.

Eşitlik ve fırsat eşitliği

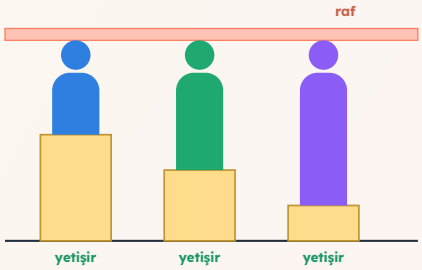
Örnekler temsilîdir.

Eşitlik: Herkese aynı destek

Herkese aynı basamak verildi; yalnız biri rafa yetişti.

Fırsat eşitliği: İhtiyaca göre destek

Destek ihtiyaca göre verildi; herkes rafa yetişti.

Erişilebilir şehir

Şema temsilîdir.

İŞARET DİLİ

İşitme yetersizliği olan bireylerin el, yüz ve beden hareketleriyle kurduğu dildir. Ülkemizde **Türk İşaret Dili** kullanılır. Haber yayınlarındaki işaret dili tercümanları erişilebilirliğin bir örneğidir.

RAMPA VE ASANSÖR

Tekerlekli sandalye kullananların, yaşlıların ve bebek arabasıyla yürüyenlerin binalara ve toplu taşıma araçlarına güvenle girmesini sağlar.

Fırsat eşitliği için yapılan çalışmalar

Ülkemizde özel gereksinimli bireylerin haklarından yararlanmasını kolaylaştırmak için birçok düzenleme yapılmaktadır. Bunlar beş alanda toplanabilir.

Alan	Örnek uygulamalar
Eğitim	Kaynaştırma eğitimi, öğrenciye özel hazırlanan **bireyselleştirilmiş eğitim programı**, özel eğitim sınıfları, okula gidemeyen öğrenciler için evde ve hastanede eğitim
Sağlık	Rehabilitasyon merkezleri, evde sağlık ve bakım hizmetleri
Ulaşım	Alçak tabanlı otobüsler, sesli durak anonsları, rampalı metro girişleri, ayrılmış park yerleri
Çalışma hayatı	Belirli büyüklükteki iş yerlerinde özel gereksinimli birey çalıştırma zorunluluğu, mesleki eğitim kursları
Sosyal hayat	Engelsiz plajlar ve parklar, müzelerde sesli rehber ve dokunmatik maketler, para sporlarına destek

Bu çalışmalar yalnız devlet kurumlarıyla sınırlı değildir. Belediyeler, sivil toplum kuruluşları, okullar ve gönüllüler de projeler yürütür. Her yıl **3 Aralık** Dünya Engelliler Günü, **10-16 Mayıs** ise ülkemizde Engelliler Haftası olarak anılır ve farkındalık etkinlikleri yapılır.

Spor, fırsat eşitliğinin en görünür alanlarından biridir. Tekerlekli sandalye basketbolu, oturarak voleybol, ampute futbol ve para yüzme gibi branşlarda sporcularımız uluslararası başarılar kazanmaktadır. Örneğin **Ampute Futbol Millî Takımımız** 2017'de İstanbul'da düzenlenen Avrupa Şampiyonası'nda

şampiyon oldu. Bu başarılar, doğru destek ve fırsat verildiğinde azmin ve yeteneğin önündeki engellerin aşılabileceğini gösterir.

Fırsat eşitliği neden önemlidir?

Fırsat eşitliği sağlandığında birey yeteneğini geliştirir, bir meslek edinir ve kendine güvenir. Toplum ise bir üyesinin bilgisinden, emeğinden ve bakış açısından yararlanır. Erişilebilir bir çevre, yalnız özel gereksinimli bireylere değil yaşlılara, hamilelere, bebek arabasıyla yürüyenlere ve ayağı alçıda olan bir öğrenciye de kolaylık sağlar. Fırsat eşitliğini güçlendiren düzenlemeler bu nedenle toplumun tamamına fayda verir.

Fırsat eşitliğini sürdürmek yalnız kurallarla olmaz; **sevgi, şefkat ve merhamet** gibi değerlerle desteklenmelidir. Sevgi insanları oldukları gibi kabul etmeyi, şefkat ihtiyaç anında destek olmayı, merhamet de başkasının yaşadığı zorluğu fark edip duyarlı davranmayı ifade eder. Yardım etmeden önce "Yardım ister misiniz?" diye sormak da saygının bir göstergesidir.

Fikir üretiyoruz: Sorundan projeye

Fırsat eşitliğini sürdürmek için önce sorunu fark etmek, sonra ona yaratıcı çözümler üretmek gerekir. Fikir üretirken şu adımlar izlenebilir:

Sorundan projeye

Şema temsilîdir.

Yazılı Köşesi

Soru: Bir ilçede özel gereksinimli bireylerle ilgili şu sorunlar tespit edilmiştir:

- Belediye otobüslerinin yarısında rampa yoktur.
- Halk kütüphanesinde sesli kitap ve kabartma yazılı kitap bulunmamaktadır.
- İlçedeki parkların hiçbirinde tekerlekli sandalyeye uygun oyun alanı yoktur.

a) Bu sorunlardan hangisi ulaşım, hangisi eğitim-kültür, hangisi sosyal hayat alanıyla ilgilidir? (3 puan) b) Sorunlardan birini seçerek fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik iki fikir üretiniz. (4 puan) c) Bu sorunların çözülmesinin yalnız özel gereksinimli bireylere değil toplumun tamamına katkısını bir örnekle açıklayınız. (3 puan)

Çözüm: a) Otobüsler ulaşım; kütüphane eğitim-kültür; parklar sosyal hayat alanıyla ilgilidir. b) Örnek (kütüphane): Gönüllülerin seslendirdiği kitaplardan bir arşiv oluşturmak; kütüphaneye kabartma yazılı kitap bağışı kampanyası başlatmak. c) Örnek: Rampalı otobüsler yaşlıların, bebek arabalı ailelerin ve yük taşıyan yolcuların da işini kolaylaştırır. **Puanlama:** b şıkkında uygulanabilir ve seçilen sorunla ilgili her fikir 2 puan.

KISACA HATIRLAYALIM

- **Temel hak ve özgürlükler** doğuştan gelir; devredilemez ve vazgeçilemez.
- **Özel gereksinimli birey**, topluma tam katılabilmek için ek destek ve düzenlemeye ihtiyaç duyan kişidir.

- **Fırsat eşitliği**, herkese aynı şeyi vermek değil herkesin imkânlardan eşit yararlanabilmesini sağlamaktır.
- **Erişilebilirlik** düzenlemeleri: rampa, asansör, hissedilebilir yüzey, kabartma yazı, işaret dili, sesli anons.
- Fırsat eşitliği eğitim, sağlık, ulaşım, çalışma hayatı ve sosyal hayatta sağlanır; sevgi, şefkat ve merhametle güçlenir.
- Fikir üretmek için sorun tanımlanır, fikirler çoğaltılır, ölçütlerle seçilir ve projeye dönüştürülür.

Kavram haritası: Fırsat eşitliği

3 Millî Meseleler ve Türk Toplumu

Millî mesele nedir?

Bazı konular yalnız bir kişiyi, bir aileyi ya da bir şehri değil milletin tamamını ilgilendirir. Vatanın bağımsızlığı ve bütünlüğü, demokrasinin korunması, büyük bir afetin yaraları, ülkenin bilim ve spordaki başarıları bunlardandır.

Tanım Millî mesele

Bağımsızlık, vatanın bütünlüğü, ülke güvenliği, demokrasi, ekonomi, kültür, bilim, sanat ve spor gibi alanlarda bütün milleti ilgilendiren, ülkenin geleceğini etkileyen önemli konu ve gelişmelere millî mesele denir.

Bir millî mesele karşısında insanların neyi hissettiği, neyi düşündüğü ve nasıl davrandığı o toplumun karakterini gösterir. Bu nedenle iki kavramı birbirinden ayırmak gerekir.

Tanım Tutum ve davranış

Bir kişinin bir olay, kişi ya da düşünce karşısındaki olumlu ya da olumsuz bakışına, duygu ve düşüncelerinden oluşan eğilimine tutum denir. Kişinin gözlenebilen her türlü hareketine ve eylemine ise davranış denir.

Tutum içimizdedir; davranış ise dışarıdan görülür. “Vatanımı seviyorum.” bir tutumdur. Bu sevgiyle ormanda ateş yakmamak, deprem bölgesine yardım göndermek ya da millî maçta takımı desteklemek ise davranıştır. Davranışlara bakarak tutumlar hakkında **çıkarım** yapabiliriz.

Millî Mücadele: Bir milletin uyanışı

Birinci Dünya Savaşı’ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti, **30 Ekim 1918**’de Mondros Ateşkes Antlaşması’nı imzaladı. Antlaşmanın ardından Anadolu’nun birçok bölgesi işgal edildi. **15 Mayıs 1919**’da İzmir’in işgali bütün ülkede büyük bir tepki doğurdu. Halk, yurdun dört bir yanında mitingler düzenledi, direniş örgütleri kurdu.

Mustafa Kemal Paşa **19 Mayıs 1919**’da Samsun’a çıktı. Kısa süre sonra yayımlanan Amasya Genelgesi’nde milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığının kurtaracağı ilan edildi. Bu düşünce, Millî Mücadele’nin temelini oluşturdu. **23 Nisan 1920**’de Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı.

Millî Mücadele zaman şeridi

Şerit ölçeksizdir.

1918 — 30 Ekim: Mondros Ateşkes Antlaşması

1919 — 15 Mayıs: İzmir işgal edilir.

1919 — 19 Mayıs: Mustafa Kemal Samsun’a çıkar.

1920 — 23 Nisan: TBMM açılır.

1921 — Ağustos: Tekâlif-i Millîye Emirleri; Sakarya

1922 — 30 Ağustos: Başkomutanlık Meydan Muharebesi

1923 — 29 Ekim: Cumhuriyet ilan edilir.

Millî Mücadele yalnız cephede kazanılmadı. Cephe gerisindeki halk da büyük bir fedakârlık gösterdi. 1921 yazında ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için **Tekâlif-i Millîye Emirleri** yayımlandı. Bu emirlerle halktan, imkânları ölçüsünde orduya destek vermesi istendi. Halk, zaten yoksulluk içinde olmasına rağmen elindekini paylaştı.

Tekâlif-i Millîye: Milletten istenenler

Emirlerden bir bölümü özetlenmiştir.

1. Her evden
Bir kat çamaşır, bir çift çorap ve bir çift çarık

2. Yiyecek ve giyecek
Tüccarın ve halkın elindekilerin yüzde kırkı orduya

3. Taşıtlar
Ayda bir kez, 100 km’ye kadar ordunun yükünü taşımak

4. Silah ve cephane
Halkın elindeki silah ve cephanenin orduya teslimi

5. Ustalar
Demirci, marangoz gibi ustaların ordu için çalışması

6. Hayvanlar
At, katır gibi hayvanların bir kısmının orduya verilmesi

Kadınlar cepheye kağnılarla cephane taşıdı; bazıları kucağındaki bebeğini mermi sandıklarının arasına sardı. İnebolu’dan Ankara’ya uzanan ve bugün **İstiklal Yolu** adıyla anılan güzergâh, bu taşımacılığın en bilinen yollarından biridir. Kastamonulu Şerife Bacı’nın kış günü cephaneyi ıslanmasın diye kendi örtüsüyle örtüp yolda donarak şehit olması, bu fedakârlığın simgelerinden biri olmuştur.

Bu fedakârlıklar sonunda Sakarya Meydan Muharebesi ve **30 Ağustos 1922**’deki Başkomutanlık Meydan Muharebesi kazanıldı. **29 Ekim 1923**’te Cumhuriyet ilan edildi.

Olaydan çıkarıma

Şema temsilîdir.

1 — Olay
Ne oldu, ne zaman, nerede?

2 — Davranış
İnsanlar ne yaptı? Gözlenebilir olan

3 — Duygu ve tutum
Bu davranışın ardındaki bakış

4 — Çıkarım
Toplum hakkında kanıta dayalı sonuç

15 Temmuz: Demokrasiye sahip çıkmak

Demokrasilerde yönetim, halkın seçimle belirlediği kişiler tarafından yürütülür. Bir ülkede seçilmiş yönetimin silah zoruyla ve hukuka aykırı biçimde devrilmesine ya da yönetime el konulmasına **darbe** denir. Ülkemiz geçmişte 1960 ve 1980 gibi askerî darbeler yaşamış; bu dönemlerde demokratik hayat kesintiye uğramıştır.

15 Temmuz 2016 gecesi bir grup darbeci, seçilmiş yönetimi devirmek için harekete geçti. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve güvenlik birimlerinin binaları bombalandı. Bu girişime karşı milletimiz sokaklara, meydanlara ve köprülere çıkarak demokrasiye ve millî iradeye sahip çıktı. Darbe girişimi bir gece içinde başarısızlığa uğratıldı. O gece **250'yi aşkın** vatandaşımız şehit oldu, binlercesi yaralandı ve gazi oldu. 15 Temmuz, her yıl **Demokrasi ve Millî Birlik Günü** olarak anılmaktadır.

Millî Mücadele ve 15 Temmuz

Karşılaştırma temsilîdir.

	Millî Mücadele (1919-1922)	15 Temmuz 2016
Tehdit	Vatanın işgal edilmesi	Seçilmiş yönetime karşı darbe girişimi
Davranışlar	Cepheye gitmek, cephane taşımak, elindekini orduya vermek	Meydanlara, köprülere çıkmak; darbecilere karşı durmak
Tutum	Bağımsızlığa bağlılık, fedakârlık	Demokrasiye ve millî iradeye bağlılık
Sonuç	Bağımsızlık kazanıldı, Cumhuriyet kuruldu.	Darbe girişimi bir gecede başarısız oldu.

Zor günlerde ve başarılarda birlik

Millî meseleler yalnız savaşlar ve darbe girişimleri değildir. Doğal afetlerde, ekonomik sıkıntılarda, salgın dönemlerinde ya da bilim ve sporda elde edilen başarılarda da toplumun ortak tutumu ortaya çıkar.

DAYANIŞMA: 6 ŞUBAT 2023

Kahramanmaraş merkezli, 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki iki deprem 11 ili etkiledi. Arama kurtarma ekipleriyle birlikte binlerce gönüllü bölgeye koştu; ülkenin her yerinden yardım yağdı.

BİLİM: AZİZ SANCAR

Mardin Savur'da doğan bilim insanı, hücrelerin hasarlı DNA'yı onarma yollarını açıklayan çalışmalarıyla **2015 Nobel Kimya Ödülü**'nü paylaştı.

UZAY: ALPER GEZERAVCI

Ocak 2024'te uzaya giden ilk Türk astronot oldu. Uluslararası Uzay İstasyonu'nda bilimsel deneyler yaptı.

SPOR: METE GAZOZ

Tokyo 2020 Olimpiyat Oyunları'nda okçulukta **altın madalya** kazanarak bu dalda ülkemize ilk olimpiyat şampiyonluğunu getirdi.

Millî kimlik ve vatan sevgisi

Bir milletin üyelerini birbirine bağlayan ortak dil, tarih, vatan, kültür, değer ve inançların oluşturduğu bütüne **millî kimlik** denir. İnsan millî kimliği sayesinde nereden geldiğini, hangi değerleri taşıdığını ve geleceğe ne bırakmak istediğini bilir.

Millî kimliğin en eski yazılı belgelerinden biri, 8. yüzyılda Göktürkler tarafından bugünkü Moğolistan'da dikilen **Orhun Yazıtları**dır. Göktürk alfabesiyle yazılan bu taşlarda Bilge Kağan, milletine birlik içinde

kalmasını öğütler; yöneticilerin halkı doyurmak, giydirmek ve korumak için çalıştığını anlatır. Yazıtlara göre gök çökmedikçe ve yer delinmedikçe birliğini koruyan Türk milletinin yurdunu ve töresini kimse bozamaz.

Vatan sevgisi yalnız savaş zamanında ortaya çıkmaz. Barış zamanında da vatandaşlık görevlerini yerine getirmek, vatanın her parçasına sahip çıkmaktır:

- **Mavi Vatan:** Çevremizdeki denizlerde haklarımızı korumak, denizleri kirletmemek.
- **Yeşil Vatan:** Ormanlarımızı yangından korumak, fidan dikmek. Her yıl **11 Kasım** Millî Ağaçlandırma Günü'dür.
- **Gök Vatan:** Hava sahamızın güvenliğine ve bağımsızlığına sahip çıkmak.

Tuzağa düşme!

Vatanseverlik ve saygı

Millî değerlere bağlı olmak, başka milletlerden insanları küçümsemek anlamına gelmez. Kendi kimliğine saygı duyan kişi, başkalarının kimliğine de saygı gösterir.

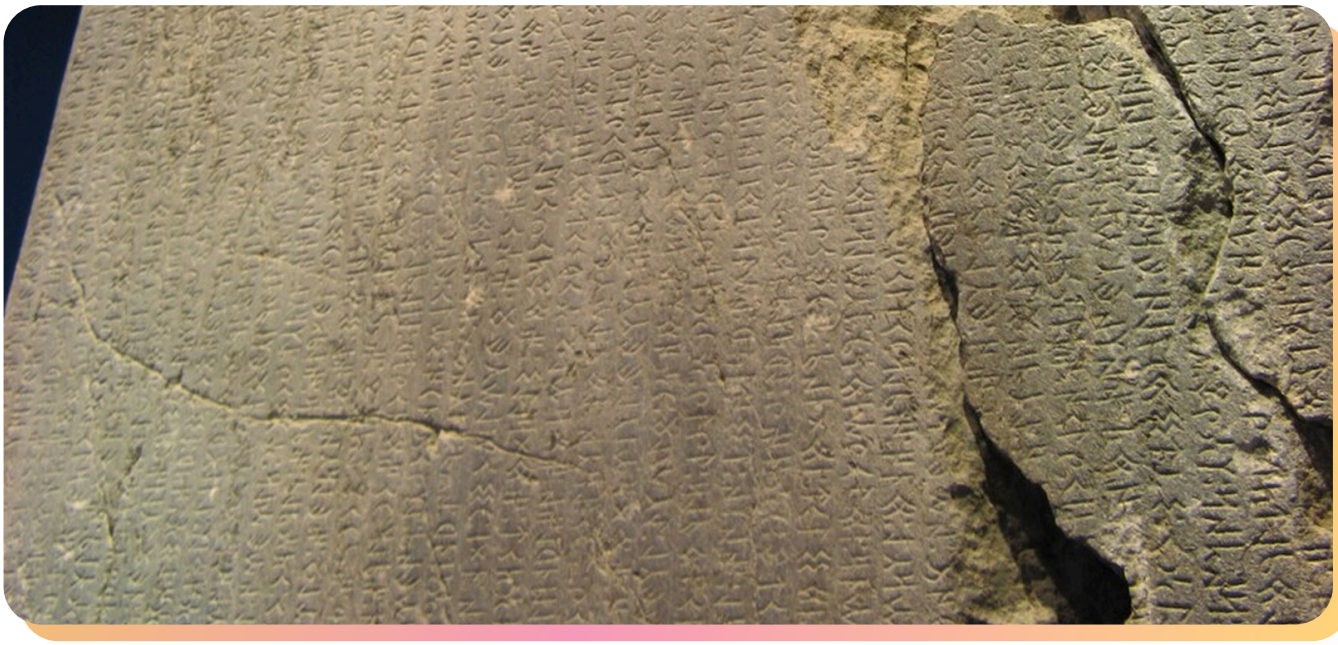
Yazılı Köşesi

Soru: Aşağıda iki dönemden bilgiler verilmiştir.

- **1921:** Halk, Tekâlif-i Millîye Emirleriyle istenen yiyecek, giyecek ve taşıtları orduya verdi; kadınlar cepheye cephane taşıdı.
- **2016:** 15 Temmuz gecesi vatandaşlar darbe girişimine karşı meydanlara ve köprülere çıktı.

a) İki dönemde Türk toplumunun gösterdiği davranışların ortak yönünü yazınız. (3 puan) b) İki olay arasındaki bir farkı yazınız. (3 puan) c) Bu davranışlardan yola çıkarak Türk toplumunun millî meseleler karşısındaki tutumu hakkında bir çıkarım yapınız. (4 puan)

Çözüm: a) İki dönemde de toplum, kendi canını ve malını ortaya koyarak ülkesine sahip çıkmış, birlik ve dayanışma içinde hareket etmiştir. b) Millî Mücadele'de tehdit, vatanı işgal eden dış güçlerdi; 15 Temmuz'da ise tehdit, seçilmiş yönetimi devirmeye çalışan bir darbe girişimiydi. c) Türk toplumu bağımsızlığını ve millî iradesini tehdit eden durumlarda bireysel çıkarlarını bir kenara bırakıp ortak bir amaç etrafında kenetlenir. **Puanlama:** c şıkkında davranışa dayanan, genelleme düzeyi uygun bir çıkarım tam puan alır.

KISACA HATIRLAYALIM

- **Millî mesele**, milletin tamamını ilgilendiren bağımsızlık, güvenlik, demokrasi, afet, bilim ve spor gibi konulardır.
- **Tutum** içsel bir eğilimdir; **davranış** gözlenebilir. Davranışlardan tutumlar hakkında çıkarım yapılır.
- **Millî Mücadele**'de halk cephede ve cephe gerisinde, Tekâlif-i Millîye Emirleriyle büyük bir fedakârlık gösterdi.
- **15 Temmuz 2016**'da millet, darbe girişimine karşı demokrasiye ve millî iradeye sahip çıktı.
- Afetlerde dayanışma, bilim ve spor başarılarında ortak gurur toplumun birliğini güçlendirir.
- **Millî kimlik** ortak dil, tarih, vatan ve kültürden oluşur; Orhun Yazıtları bu bilincin en eski belgelerindendir.

Kavram haritası: Millî meseleler

2. ÖĞRENME ALANI

Evimiz Dünya

Bu temada neler var?

1 Küreselleşmenin İnsan ve Toplum Hayatına Etkisi · · · 17

Sabah giydiğiniz tişörtün pamuğu bir ülkede yetişmiş, başka bir ülkede dokunmuş, bir başkasında dikilmiş olabilir. Elinizdeki telefonun parçaları belki beş farklı kıtadan gelmiştir. Akşam izlediğiniz maç ise aynı anda yüz milyonlarca kişinin ekranındadır. Dünya hiç bu kadar birbirine bağlı olmamıştı. Bu öğrenme alanında bu bağların insan ve toplum hayatını nasıl değiştirdiğini yorumlayacaksınız.

Anahtar kavramlar

değişim · etkileşim · küresel sorun · küreselleşme · teknoloji · ticaret

1 Küreselleşmenin İnsan ve Toplum Hayatına Etkisi

Küreselleşme nedir?

Eskiden bir ülkede yaşanan gelişmelerin başka bir ülkeye ulaşması aylar, hatta yıllar sürerdi. Bugün ise bir ülkedeki fiyat artışı, bir icat, bir salgın ya da bir şarkı birkaç gün içinde bütün dünyayı etkileyebiliyor.

Tanım Küreselleşme

Ekonomi, ulaşım, iletişim, kültür, sağlık ve çevre gibi alanlarda ülkeler ve toplumlar arasındaki ilişkilerin artmasına, dünyanın farklı yerlerindeki insanların birbirinden daha çok etkilenir hâle gelmesine küreselleşme denir.

Küreselleşme bir anda ortaya çıkmadı. İpek Yolu ve Baharat Yolu gibi eski ticaret yolları da kıtaları birbirine bağlıyordu. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişme, bu bağları eşi görülmemiş biçimde güçlendirdi. Özellikle **genel ağ** (internet), bilgiyi bir anda dünyanın her yerine ulaştırarak küreselleşmeyi hızlandırdı.

Küreselleşmenin alanları

Şema temsilîdir.

KÜRESELLEŞME: Dünyanın birbirine daha çok bağlanması

Ekonomi İhracat, ithalat, çok uluslu şirketler, e-ticaret	**Ulaşım** Konteyner gemileri, uçaklar, kıtalar arası demir yolları	**İletişim** Genel ağ, uydu yayınları, sosyal medya
Kültür Yemek, müzik, dizi ve sporun yayılması	**Sağlık** Ortak bilimsel çalışmalar; salgınların hızla yayılması	**Çevre** İklim değişikliği, ortak çevre anlaşmaları

Ekonomide küreselleşme

Küreselleşme en çok ticarette hissedilir. Bir ürünün hammaddesi bir ülkeden, üretim bir başka ülkeden, tasarım ve satış ise farklı ülkelerden yapılabilir. Ülkeler kendi ürettiklerini başka ülkelere satar (**ihracat**), ihtiyaç duyduklarını başka ülkelerden alır (**ithalat**).

Bir tişörtün yolculuğu

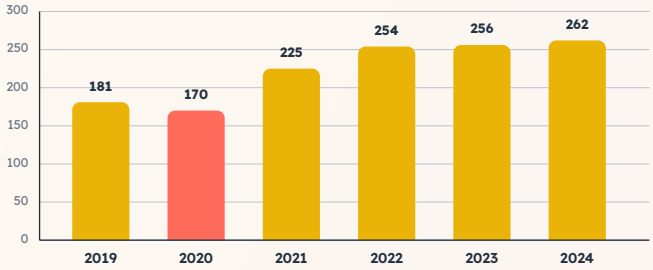
Örnek temsilîdir; gerçek ürünlerde aşamalar farklı ülkelerde olabilir.

1. **Tarla** — Pamuk yetiştirilir ve toplanır.
2. **Fabrika** — Pamuktan iplik ve kumaş yapılır.
3. **Atölye** — Kumaş kesilir, tişört dikilir.
4. **Taşıma** — Gemiyle, trenle ya da tırla başka ülkeye
5. **Mağaza** — Tüketici satın alır.

Küreselleşmeyle birlikte üreticiler yalnız kendi şehirlerine değil bütün dünyaya satış yapabilir hâle geldi. Ülkemiz de tekstilden otomotive, beyaz eşyadan tarım ürünlerine kadar birçok alanda dünyanın dört bir yanına ihracat yapmaktadır.

Türkiye'nin ihracatı (2019-2024)

Değerler yuvarlanmıştır; milyar ABD doları.

Dikey eksen: ihracat (milyar ABD doları)

Ekonomideki küreselleşme yeni iş alanları da doğurdu. Bir kişi evinden genel ağ üzerinden başka ülkelere ürün satabiliyor ya da bir yazılım şirketinde uzaktan çalışabiliyor. Bu yolla yeni fikirleri hayata geçiren, risk alarak iş kuran kişilere **girişimci** denir. Öte yandan küresel rekabet nedeniyle bazı küçük işletmeler büyük şirketlerle yarışmakta zorlanabiliyor.

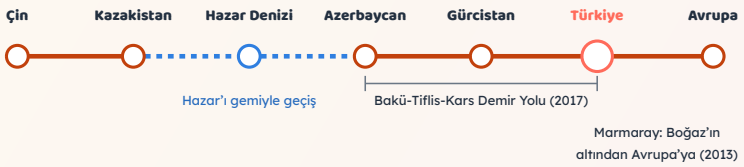
Ulaşımda küreselleşme

Okyanusları aşan dev konteyner gemileri, saatler içinde kıtalar arası yolculuk yapan uçaklar ve kıtaları birbirine bağlayan demir yolları küreselleşmenin damarlarıdır. Bir konteyner gemisi binlerce konteyner taşıyabilir; bu sayede ürünler düşük maliyetle dünyanın öbür ucuna ulaşır.

Ülkemiz, Asya ile Avrupa arasında köprü konumundadır. Çin'den yola çıkıp Kazakistan'ı geçen, Hazar Denizi'ni gemiyle aşan, Azerbaycan ile Gürcistan'dan sonra Türkiye'ye ulaşan ve buradan Avrupa'ya uzanan ulaşım hattına **Orta Koridor** denir. **30 Ekim 2017**'de açılan **Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu** bu hattın önemli halkalarından biridir. 2013'te hizmete giren **Marmaray**, İstanbul Boğazı'nın altından geçen tüneliyle Asya ve Avrupa'daki demir yollarını birbirine bağlar.

Orta Koridor

Hat şematiktir, ölçeksizdir.

İletişim ve teknolojide küreselleşme

Uydular, fiber optik kablolar ve mobil iletişim sayesinde dünyanın herhangi bir yerindeki bir olayı anında izleyebiliyoruz. Bir öğrenci başka bir ülkedeki bir üniversitenin dersini evinden izleyebiliyor; bir doktor başka bir kıtadaki meslektaşıyla görüntülü konuşarak bir hastayı değerlendirebiliyor. Sosyal medya, farklı ülkelerden insanların fikir alışverişi yapmasını kolaylaştırdı.

Bu kolaylıklar yeni sorumlulukları da beraberinde getirdi. Doğrulanmamış bilgiler de bir anda dünyaya yayılabiliyor. Kişisel bilgilerimizin genel ağda nasıl kullanıldığını bilmek, ekran başında geçen süreyi dengelemek ve dijital ortamda başkalarının haklarına saygı göstermek küreselleşen dünyada her bireyin görevidir.

Tuzağa düşme!

Dijital ayak izi

Genel ağda paylaştığınız fotoğraflar, yorumlar ve beğeniler bir iz bırakır. Bu ize **dijital ayak izi** denir. Bugün paylaştığınız bir içerik yıllar sonra da görülebilir. Paylaşmadan önce "Bu içerik beş yıl sonra da beni utandırmaz mı?" diye düşününüz.

Kültürde küreselleşme

Küreselleşmeyle birlikte toplumlar birbirinin yemeklerini, müziklerini, filmlerini ve spor dallarını daha çok tanımaya başladı. Farklı kültürlerin karşılaşarak birbirinden etkilenmesine **kültürel etkileşim** denir.

Kültürel etkileşim, kendi kültürümüzü dünyaya tanıtmak için de bir fırsattır. **Türk kahvesi kültürü ve geleneği** 2013'te, **ebru** sanatı 2014'te UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası listesine alındı. Türk dizileri, Türk mutfağı ve geleneksel el sanatları pek çok ülkede ilgi görmektedir.

Öte yandan küreselleşme bazı kültürel değerlerin unutulması tehlikesini de taşır. Tabelalarda ve günlük konuşmada gereksiz yabancı sözcük kullanmak, geleneksel bayram ve törenlerin önemini yitirmesi, yerel el sanatlarının kaybolması bu tehlikenin örnekleridir. Küreselleşen dünyada önemli olan, başka kültürleri tanırken **kendi kültürel değerlerimize sahip çıkmaktır**.

Sağlıkta küreselleşme

Küreselleşme sağlık alanında hem fırsatlar hem de riskler getirir. Bilim insanları farklı ülkelerdeki çalışmalardan anında haberdar olabiliyor; ilaç ve aşı geliştirme çalışmalarında iş birliği yapabiliyor. Ancak insanların ülkeler arasında çok hızlı yolculuk etmesi, salgın hastalıkların da hızla yayılmasına yol açabiliyor.

Bunun en çarpıcı örneği **COVID-19** salgınıdır. 2019'un sonunda Çin'de ortaya çıkan hastalık birkaç ay içinde bütün kıtalara yayıldı. **Dünya Sağlık Örgütü** 11 Mart 2020'de salgını küresel salgın (**pandemi**) olarak ilan etti. Aynı gün ülkemizde de ilk vaka açıklandı. Okullarda uzaktan eğitime geçildi, uluslararası uçuşlar durduruldu, insanlar maske ve sosyal mesafe kurallarına uymaya başladı.

Çevrede küreselleşme

Doğa ülke sınırı tanımaz. Bir ülkedeki fabrikanın havaya bıraktığı gazlar, bir okyanusa atılan plastik atıklar ya da bir ormanın yok edilmesi bütün dünyayı etkiler. Fosil yakıt kullanımının artmasıyla ortaya çıkan **küresel iklim değişikliği**, aşırı sıcaklar, kuraklık, sel ve orman yangınlarının artmasına neden olmaktadır.

Bu tür sorunlar tek bir ülkenin çabasıyla çözülemez. Ülkeler, iklim değişikliğiyle mücadele için 2015'te **Paris Anlaşması**'nı kabul etti. Ülkemiz bu anlaşmayı 2021'de onayladı. Bireyler olarak da enerji ve suyu tasarruflu kullanmak, atıkları ayrıştırmak ve toplu taşımayı tercih etmek küresel çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlar.

Notlarım

Küreselleşmenin olumlu ve olumsuz etkileri

Küreselleşme bir madalyonun iki yüzü gibidir. Aynı gelişme bir yönüyle hayatımızı kolaylaştırırken başka bir yönüyle yeni sorunlar doğurabilir.

Küreselleşmenin iki yüzü

Örnekler temsilîdir.

Alan	Olumlu etki	Olumsuz etki
Ekonomi	Ürün çeşitliliği arttı, ihracat ve yeni iş alanları gelişti	Küçük işletmeler büyük şirketlerle rekabette zorlanabildi
Ulaşım	Ülkeler ve kıtalar arası yolculuk kolaylaştı	Hava ve deniz kirliliği arttı, salgınlar hızla yayıldı
İletişim	Bilgiye anında ulaşma imkânı doğdu	Bilgi kirliliği ve dijital bağımlılık ortaya çıktı
Kültür	Kültürler birbirini tanıdı, kültürel miras tanıtıldı	Yerel değerlerin unutulma ve dilin yozlaşma tehlikesi doğdu
Sağlık	Tıpta bilgi paylaşımı ve iş birliği hızlandı	Salgın hastalıklar kısa sürede küreselleşti
Çevre	Ülkeler ortak çevre anlaşmaları yaptı	Kirlilik ve iklim değişikliği bütün dünyayı etkiledi

Küreselleşen dünyada bilinçli birey

Küreselleşmenin etkilerinden kaçmak mümkün değildir; ancak bu etkilerin hayatımızı nasıl şekillendireceği bizim tutum ve davranışlarımıza bağlıdır. Küreselleşen dünyada bilinçli bir birey:

- İhtiyacı kadar tüketir, ürün alırken kalitesine ve çevreye etkisine dikkat eder; yerli üretimi destekler.
- Bilgiyi farklı ve güvenilir kaynaklardan doğrular.
- Başka kültürlere saygı gösterir ve onları tanırken kendi dilini ve kültürünü korur.
- Teknolojiyi bilgiye ulaşmak ve üretmek için kullanır, dijital ortamda zamanını dengeler.
- Çevre sorunlarına karşı duyarlıdır; küresel sorunların çözümüne kendi hayatından katkı verir.

Yazılı Köşesi

Soru: Bir haber sitesinde şu bilgiler yer almaktadır:

- Bir ilçede üretilen el dokuması halılar artık genel ağ üzerinden 40 ülkeye satılıyor.
- Aynı ilçede yerel bir giyim mağazası, büyük bir uluslararası markanın açtığı mağaza nedeniyle kapandı.
- İlçedeki gençler sosyal medyada başka ülkelerdeki akranlarıyla ortak bir çevre projesi yürütüyor.

a) Her bilginin küreselleşmenin hangi alanıyla ilgili olduğunu yazınız. (3 puan) b) Bilgilerden birini seçerek küreselleşmenin olumlu bir etkisini, bir başkasını seçerek olumsuz bir etkisini açıklayınız. (4 puan) c) Kapanan mağazanın sahibi küreselleşmenin olanaklarından nasıl yararlanabilirdi? Bir öneri yazınız. (3 puan)

Çözüm: a) Halı satışı ekonomi (ve iletişim); mağazanın kapanması ekonomi; ortak proje iletişim ve çevre alanıyla ilgilidir. b) Olumlu: El dokuması halıların dünyaya satılması yerel üreticiye gelir sağlar ve kültürümüzü tanıtır. Olumsuz: Uluslararası markalarla rekabet edemeyen yerel işletmeler kapanabilir ve iş kayıpları yaşanabilir. c) Örnek: Ürünlerini genel ağ üzerinden satabilir ya da yöreye özgü ürünlere yönelerek büyük markalardan ayrışabilirdi. **Puanlama:** b şıkkında her etki için alan doğru ve açıklama gerekçeli ise 2 puan.

KISACA HATIRLAYALIM

- **Küreselleşme**, ülkeler ve toplumlar arasındaki ilişkilerin artması ve dünyanın birbirinden daha çok etkilenir hâle gelmesidir.
- Ulaşım ve iletişim teknolojileri, özellikle **genel ağ**, küreselleşmeyi hızlandırmıştır.
- **Ekonomide** ihracat, ithalat ve girişimcilik artmış; **ulaşımda** Orta Koridor, Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu ve Marmaray gibi hatlar kıtaları bağlamıştır.
- **Kültürde** etkileşim artmış; kendi değerlerimizi korumak önem kazanmıştır.
- **Sağlıkta** iş birliği hızlanmış, COVID-19 salgınının gösterdiği gibi hastalıklar da hızla yayılabilmiştir.
- **Çevre** sorunları küreseldir; çözüm için ülkelerin ve bireylerin birlikte çalışması gerekir.

Kavram haritası: Küreselleşme

